

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Дипломна робота
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”

Лексико-граматичні засоби омовлення болю в сучасній англійській мові

Виконала:

студентка VI курсу 62 групи
напряму підготовки: 020303 Філологія
спеціальності: 8.02030302 Мова і
література (англійська)*.

Воронюк Лілія Володимирівна

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Рудик Ірина Миколаївна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА МОВНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ БОЛЮ	8
1.1. Біль як багатоаспектне явище. Теорії болю	8
1.2. Проблема омовлення больових відчуттів у контексті міждисциплінарних досліджень.....	11
1.3. Необхідність метафоричної концептуалізації больових відчуттів	15
1.4. Традиційна лексична репрезентація болю в сучасній англійській мові.....	21
Висновки до Розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ГРАМАТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ БОЛЬОВИХ ВІДЧУТТІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	26
2.1. Граматичне конструювання болю як процесу.....	26
2.1.1. Предикат <i>to hurt</i>	27
2.1.2. Предикат <i>to pain</i>	30
2.1.3. Предикат <i>to ache</i>	31
2.1.4. Синтаксична інтерпретація основних семантичних ролей.....	33
2.2. Граматичне конструювання болю як об'єкту.....	34
2.2.1. Біль як означений та неозначений об'єкт.....	35
2.2.2. Біль як володіння	36
2.2.3. Вираження темпоральних характеристик болю.....	37
2.2.4. Супутні умови та змінне розташування болю.....	38
2.2.5. Вираження інтенсивності больового відчуття.....	40
Висновки до Розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. МЕТАФОРИЧНА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ БОЛЬОВИХ ВІДЧУТТІВ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	45
3.1. Прикметник як засіб метафоризації болю	45
3.1.1. Прикметники температури.....	45

3.1.2. Прикметники форми та параметрів предметів.....	47
3.1.3. Людські якості в описах болю.....	49
3.2. Дієслівна метафоризація больових відчуттів.....	53
3.2.1. Семантичне поле горіння.....	53
3.2.2. Семантичні поля звуку та руху.....	55
3.2.3. Семантичне поле дії інструменту та квазіінструменту	56
Висновки до Розділу 3.....	61
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	62
RESUME.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки спостерігається дедалі більший інтерес до проблем концептуалізації навколишньої дійсності, зокрема до способів осмислення та вираження людиною своїх відчуттів, серед яких біль посідає чільне місце. Біль – це універсальний людський феномен. Розвиток науки і техніки в умовах глобалізованого суспільства сприяє формуванню комплексних підходів до його вивчення. Біль стає предметом багатьох міждисциплінарних досліджень, зокрема в останнє десятиліття зріс інтерес до цього багатогранного явища з позицій лінгвістики.

Такий інтерес сприяв формуванню універсального поняття “мова болю” (pain language) на позначення всіх вербальних засобів, що служать для вираження та опису болю.

Наше дослідження присвячене проблемі омовлення больових відчуттів у сучасній англійській мові на лексико-граматичному рівні.

Філософські аспекти даної проблеми висвітлено у працях Е. Гуссерля та Л. Вітгенштейна. Ці дослідники зробили перші спроби пояснити «мову болю» в ракурсі співвідношення між індивідуальним переживанням болю і мовними, тобто принципово узагальненими, соціальними засобами його опису [5; 27].

У роботі Р. Мельзака й У. Торгерсона “On the Language of Pain” доведено, що біль – явище різностороннє й багатогранне, яке кожен раз сприймається та описується по-іншому [37].

Лінгвістичні аспекти мови болю також представлені в працях деяких вітчизняних вчених. В.М. Бріцин та О. Д. Рахіліна займалися вивченням концепту БІЛЬ в типологічному висвітленні ключових дієслів, що використовуються для його вираження [3; 4].

Проблема метафоризації больових відчуттів у сучасній англійській мові є актуальною для Д. Біро, який у своїй книзі “Pain, the Imagination, and Metaphor” описує три основні сфери запозичення образних асоціацій для вираження болю: світ зброї, принцип дзеркального відображення, та рентгенівське проектування.

Вчений наголошує на існуванні набагато ширшого кола запозичення метафор, яке потребує подальших досліджень [16].

З огляду на суб'єктивний характер болю, його омовлення супроводжується граматичними трансформаціями, процесами метафоризації, запозиченням понять з інших семантичних полів.

Актуальність обраної теми зумовлена відсутністю комплексних лінгвістичних досліджень у галузі омовлення болю в цілому, та лексико-граматичних засобів його вираження в англійській мові, зокрема. У зв'язку з цим існує нагальна потреба класифікації та створення системи відносно універсальних мовних засобів вираження болю.

Метою дипломної роботи є опис та аналіз лексико-граматичних засобів вербального вираження больових відчуттів у сучасній англійській мові.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) встановити особливості мовної репрезентації болю;
- 2) визначити ключові лексеми на позначення болю та провести їх лексикографічний аналіз;
- 3) виділити та проаналізувати лексико-граматичні засоби об'єктивації больових відчуттів у мові;
- 4) відштовхуючись від результатів проведеного дослідження, визначити й узагальнити особливості англійських засобів вираження болю.

Об'єктом дослідження є мовна репрезентація болю.

Предмет дослідження – лексико-граматичні засоби омовлення больових відчуттів у сучасній англійській мові.

Матеріалом дослідження слугували 13 лексикографічних джерел, а також дані Британського Національного Корпусу. У результаті наскрізної суцільної вибірки з електронного корпусу було виділено близько 200 фрагментів з прикладами мовної об'єктивації болю.

Для досягнення поставлених завдань застосовувалися такі **методи**: лінгвістичний аналіз при опрацюванні теоретичних засад дослідження; аналіз словникових дефініцій під час здійснення лексикографічного аналізу базових

номінативних одиниць болю; польовий метод при аналізі семантичних запозичень та ролей; описовий метод з елементами контекстуального аналізу для опрацювання отриманих даних.

Теоретична значущість дослідження полягає в комплексному аналізі проблеми омовлення болю у контексті міждисциплінарних досліджень.

Практична значущість курсової роботи полягає у можливості подальшого використання її результатів як для викладання дисциплін загальнофілологічного циклу, так і при розробці спецкурсів з семасіології та когнітивної семантики.

Новизна дослідження полягає у розробці узагальненої класифікації семантичних полів метафоричних запозичень, що вербалізують больові відчуття.

Поставлена мета та завдання дослідження зумовлюють **структуру роботи**, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі формулюється мета та основні завдання дослідження, обґрунтовується його актуальність, теоретична та практична значущість, вказується матеріал та методи дослідження.

Перший розділ “Проблема мовної репрезентації болю” розглядає найбільш поширені підходи до трактування явища болю, висвітлює філософські та лінгвістичні аспекти омовлення болю, описує базові лексичні одиниці на позначення больових відчуттів.

Другий розділ “Грамматична репрезентація больових відчуттів у сучасній англійській мові” описує граматичні конструкції на позначення болю як процесу та як об’єкту.

Третій розділ “Метафорична концептуалізація больових відчуттів у сучасній англійській мові” присвячується опису лексичних одиниць, значення яких зазнають метафоричної трансформації у процесі вербалізації болю.

У загальних висновках подано найважливіші результати дослідження.

Додатки відображають результати кількісної обробки даних корпусу.

Список використаних джерел вміщає 52 наукові праці, а також 13 лексикографічних джерел.

Апробація результатів дослідження відбулася на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації», що відбулася 21 березня 2014 року в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, де була представлена стаття на тему «Прикметник як засіб метафоричної концептуалізації больових відчуттів у сучасній англійській мові».